

ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANIMI VE ZARARLARINA TUTUM VE BAKIŞ AÇILARI-SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

 Ayşe Pınar ERÇETİN¹

 Tijen ERÇAL²

ÖZ

Amaç: Çalışmamızda Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sigara kullanım alışkanlıklarının sosyodemografik özellikler kapsamında ortaya koyulması, nikotin bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi, sigara kullanımı konusunda bakış açıları ve bilinç düzeylerinin tespit edilmesi ve öğrencilerin okulda dumansız hava sahası olmasına ilişkin görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmamız yüksekokulumuzda 2021-2022 eğitim döneminde eğitim ve öğretim gören 389 öğrenciyi kapsayan tanımlayıcı kesitsel araştırmadır. Öğrenciler gönüllülük esasına dayanarak *Google Forms* üzerinden “Kişisel bilgi formu”, “Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi”, “Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Okullarda Dumansız Hava Sahası Ölçeği” anketlerini doldurmuştur. Veriler SPSS 24 paket programı ile değerlendirilerek, $p < 0,05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin %74’ü kız, %26’sı erkek olup yaş ortalaması $20,25 \pm 1,58$ ‘dir. Sigara içen öğrenci popülasyonu %48,9 olup, nikotin bağımlılığı çok hafif düzeyde bulunmuştur ($2,78 \pm 2,68$). Erkek öğrencilerin sigara içme alışkanlığı oranı ve nikotin bağımlılığı ($3,25 \pm 2,57$) kız öğrencilerden ($2,53 \pm 2,72$) daha fazladır ($p < 0,05$). Okul başarı durumu daha iyi olanların nikotin bağımlılığı daha düşüktür ($p = 0,05$). Kız öğrenciler, birinci sınıf öğrencileri ve ebeveyni sigara içenler sigaranın zararlarına karşı daha yüksek farkındalığa sahiptir ($p < 0,05$). Öğrencilerin yaklaşık %70 ‘lik çoğunluğu okulda dumansız hava sahası olmasını istemektedir.

Sonuç: Sigara içme alışkanlığı DSÖ’nün Küresel Yetişkin Tütün Araştırması’nda bulunduğu oranına benzer çıkmıştır. Erkek öğrencilerin daha fazla sigara içiyor ve daha yüksek nikotin bağımlılığı olmasına karşın bağımlılık düzeyi hafif saptanmıştır. Ebeveyni ve yakın arkadaşları sigara içenlerin beklenenin aksine daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Sigara içen ve içmeyen popülasyonda sigaranın sağlığa zararları konusunda farkındalık orta düzeyde bulunmuştur. Bu durumun öğrencilerin kampüs içerisinde dumansız hava sahası istemeleri yöneticileri bu konuda tedbir alma ve yönlendirme konusunda bir uyarı niteliği taşıdığı kanısına varılmıştır.

¹ Öğr.Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye, percetin85@gmail.com

² Corresponding Author /Sorumlu Yazar, Dr.Öğr.Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye, tijen.ercal@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Sigara, Nikotin Bağımlılığı, Okulda Dumansız Hava Sahası, Önlisans Öğrencileri

ATTITUDES AND PERSPECTIVES OF ASSOCIATE STUDENTS ON SMOKING AND ITS DAMAGES: THE CASE OF HEALTH SERVICES VOCATIONAL SCHOOL

ABSTRACT

Objective: In our study, it was aimed to reveal the smoking habits of Health Services Vocational School students within the scope of sociodemographic characteristics, to determine their nicotine addiction levels, to determine their perspectives and awareness levels about smoking, and to determine the opinions of the students on having a smoke-free air space at school.

Methods: Our research is a descriptive cross-sectional study covering 389 students studying at our college in the 2021-2022 academic year. On a voluntary basis, the students filled out the "Personal Information Form", "Fagerström Nicotine Addiction Test", "Attitude Scale Towards Smoking Addiction" and "Smoke-Free Air Field at Schools" questionnaires via Google Forms. The data were evaluated with SPSS, the 24th version package program, and the findings with a p value less than 0.05 were considered significant.

Results: 74% of the students were girls and 26% were boys, with a mean age of 20.25 ± 1.58 years. The population of smoking students was 48.9%, and nicotine addiction was found to be very mild (2.78 ± 2.68). Smoking habit rate and nicotine addiction of male students (3.25 ± 2.57) were higher than female students (2.53 ± 2.72) ($p < 0.001$ and $p = 0.032$ respectively). Those with better success at school have lower nicotine addiction ($p = 0.012$). Female students, first year students and students whose parents are smokers have higher awareness of the harms of smoking ($p < 0.05$). About 70% of the students want to have a smoke-free area at school.

Conclusion: Age-related smoking habit in our school was similar to the rate found by WHO in the Global Adult Tobacco Survey. Although male students smoke more and have higher nicotine addiction, the level of addiction was found to be mild. It was understood that parents and close friends of smokers were lower than expected. Awareness of the health hazards of smoking was found to be moderate in both smokers and non-smokers. We believe that this situation is a warning for our students to request a smoke-free airfield within the campus and for the administrators to take precautions and direct them.

Keywords: Smoking, Nicotine Addiction, Smoke-Free Airfield at School, College Students

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sigara bağımlılığını, en az bir ay içinde düzenli olarak sigara içme, bırakırken yoksunluk belirtileri yaşama, zararlarına rağmen bırakamama ve başarısız sigara bırakma girişimleri olarak tanımlamaktadır (WHO, 2018). Sigaradaki en önemli

bağımlılık yapıcı madde nikotindir. Nikotin, kan-beyin bariyerini kolayca geçerek ventral tegmental bölgedeki asetilkolin reseptörlerini uyararak kişiyi rahatlatan dopamin salınımını teşvik eder. Bu ödül sistemi tekrar sigara içme ihtiyacı yaratır ve sigara içenlerin %50'sinde bağımlılık geliştirir (WHO, 2018; Perez-Rios vd., 2009:1; Chinwong vd., 2018:1-2; Delgado-Lobete vd., 2020:1-2). İki bin on yedi yılı Türkiye İstatistiklerine göre 15-24 yaş arası sigara içme sıklığı %18,9 olup bu oran erkekler için %31,2 ve kadınlar için %6,8 olarak bulunmuştur (Dikmen vd., 2019:107). Bırakma programları ile idari ve hukuki düzenlemelere rağmen günümüzde genç sigara içicilerinin yaygınlığının yüksek olması ve bırakma oranlarının düşmesi bu konuda devam eden çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Üniversite döneminde gençlerin riskli davranışlardan korunması ve sağlıklı davranış değişiklikleri kazandırmaları için eğitilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Macedo vd., 2019:4). Üniversite ve/ veya yüksekokullar kapsamında düzenlenen çalışmalar sağlık ilişkili mevcut durumu ve risk faktörlerini ortaya koyarken okul sağlığı alanında stratejilerin geliştirilmesinde liderlik, koordinasyon ve rehberlik sağlar (Dietz vd., 2020:8; Şahiner Canbulat vd., 2020:65; Selçuk vd., 2018:40). Özellikle üniversite yıllarında sigara kullanımına başlanması ya da kullanım sıklığının artması gerek ülkemizde gerekse dünya genelinde karşılaşılan bir durumdur. Bu soruna yönelik düzenleme ve uygulamalar hala yeterli düzeyde değildir.

Çalışmada dört ana konu üzerinde durulmuştur. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu (SHMYO) öğrencilerinin sigara kullanımlarının sosyodemografik özellikler kapsamında ortaya konulması, nikotin bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi, sigara kullanımı konusunda bakış açıları ve bilinç düzeylerinin tespit edilmesi ve öğrencilerin okulda dumansız hava sahası olmasına ilişkin görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır.

1. MATERYAL VE YÖNTEMLER

Bu tanımlayıcı türdeki araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim döneminde Dokuz Eylül Üniversitesi SHMYO'nda eğitim ve öğrenim gören önlisans öğrencileri oluşturmuştur. Kolay örnekleme yöntemi (olasılık dışı örnekleme yöntemi) ile G-Power analize göre belirlenen örneklem büyüklüğü olan 389 öğrenciyi kapsamıştır. Sigara içen ve içmeyen, birinci ve ikinci sınıf öğrencileri randomize ve gönüllülük esasına bağlı olarak internet üzerinden (*Google Forms*) sosyodemografik formunu, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testini, Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeğini ve Okullarda Dumansız Hava Sahası Ölçeğini doldurarak çalışmaya katılmışlardır. Bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 28.09.2022 tarihli 2022/31-07 numaralı karar ile etik kurul onayı almıştır.

1.1. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımsız değişkenler: Sosyodemografik özellikler, sigara kullanım öyküsü, sigara kullanma süresi, spor ve spor dışı aktivite durumu, ebeveyn sigara kullanma durumu

Bağımlı değişkenler: Sigara kullanma durumu, Nikotin bağımlılığı durumu, Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum, Okullarda Dumansız Hava Sahasına yönelik tutum.

1.2. Kişisel Bilgi Formu

Bu form kapsamında yaş, cinsiyet, program, sigara kullanma durumu, günde kullanılan sigara sayısı, sigara kullanıyorsa süresi (ay), spor ve spor dışı aktivitelere katılımı (düzenli/düzensiz), okul başarısı (çok iyi ve iyi / orta ve ortadan kötü), ebeveynler arasında sigara kullanan olma durumu, yakın arkadaşları arasında sigara kullanan olma durumu belirlenmiştir.

1.3. Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (NBP)

Ölçek sigaraya olan fiziksel bağımlılığın derecesini saptamak amacıyla Fagerström tarafından 1989 yılında geliştirilmiştir. Altı maddelik ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması 2004 yılında Uysal ve ark. tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa katsayısının 0,56 olarak hesaplandığı bildirilmiştir. Ölçeğin her bir maddesi 0, 1, 2, 3 olarak puanlanmakta ve ölçekten alınabilecek puan aralığı 0-10 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artışı sigara bağımlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınan toplam puana göre sigara bağımlılığı çok hafif (0-2 puan), hafif (3-4 puan), orta (5 puan), yüksek (6-7 puan) ve çok yüksek (8-10 puan) olarak beş düzeyde gruplandırılmaktadır (Uysal vd., 2004:118-120).

1.4. Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Ölçeği (SBYTÖ)

Bu ölçek Sağar ve Gençdoğan (2018:494-495) tarafından tarafından bireylerin sigara bağımlılığına ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Likert tipi 4 dereceli ve 28 maddeden oluşan ölçek, araştırmacılar 7 alt boyutludur. Birinci alt boyut sigaranın avantajları (11., 12., 16., 17., 18., 19. ve 26. maddeler), ikinci alt boyut sigara kullananların profili (20., 21., 22., 23. ve 24. maddeler), üçüncü alt boyut sigara kullanmaya bakış (27., 28., 29. ve 30. maddeler), dördüncü alt boyut sigaranın zararları (1., 2., 4. ve 5.maddeler), beşinci alt boyut sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakış (8., 9. ve 10. maddeler), altıncı alt boyut sigara kullanmaya ilişkin mitler (13., 14. ve 15. maddeler), yedinci alt boyut sigara kullanmaya olumlu bakıştır (3. ve 25. maddeler). Ölçek puanlaması '1=Hiçbir Zaman', '2=Bazen', '3=Sık Sık', '4=Her Zaman' şeklinde yapılmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça sigaranın zararlarına ilişkin bilinç düzeyi artmaktadır. "Sigaranın avantajları" alt boyutundan alınan puanlar azaldıkça sigara kullanmanın dezavantajlarına yönelik tutum da artmaktadır.

Ölçeğin alt boyutlarının ve toplam ölçek Cronbach Alpha değerleri sırası ile 0,79, 0,71, 0,75, 0,74, 0,73, 0,72, 0,74 ve 0,77'dir (Sağar, 2018:494-495).

1.5. Okullarda Dumansız Hava Sahası Ölçeği (ODHSÖ)

Ferre, Moyer ve Nobiling'in 2009 yılında geliştirdiği "Live Free-Tobacco Free Smoke Free Survey" envanterine ait "Attitudes Towards Smoking Compliance" ölçeğinin Türkçe uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışması Banoğlu (2011:303-305) tarafından yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin 12 madde içeren tek bir genel faktörden oluştuğu belirlenmiş, Cronbach's Alpha katsayısı ölçek için 0,87; test-tekrar test korelasyon katsayısı 0,94; madde toplam korelasyon değerleri ise 0.50-0.80 aralığında tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda ölçeğin Türkçe formunun öğretmen ve yöneticilerin tutumlarını belirlemede geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Ölçek 5'li likert tipi bir ölçektir. Her bir madde için verilen yanıtlar "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde sıralanmıştır. Ölçeğin 3, 4, 9 ve 12. maddeleri ters maddelerdir ve tersten puanlanmıştır. Ölçekte bir kesme değeri bulunmamaktadır, değerlendirme puan artışına göre gerçekleştirilmektedir.

1.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin istatistiksel analizi *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS) *Version* 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistik verileri ortalama, standart sapma, minimum, maksimum ve yüzde değerleri ile sunulmuştur. Bağımsız değişkenlere göre bağımlı değişkene ilişkin gruplar arası farkları belirlemede, ölçek puanının normal dağılıma uygunluk durumu değerlendirildikten sonra (Kolmogorov-Smirnov $p < 0,05$), nonparametrik testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Varyans Analizi testlerinden yararlanılmıştır. Ölçeklerin birbirleri ve diğer sürekli bağımsız değişkenler arasındaki ilişkisi Spearman Korelasyon Analizi ile değerlendirilmiştir. Kategorik değişkenlerin birbiriyle ilişkisi Ki-Kare Fisher testi ile analiz edilmiştir. Tüm analizlerde p değeri 0,05 'in altındaki değerler istatistiksel anlamlı kabul edilmiştir. Ayrıca ölçeklerin iç tutarlılık güvenirliği Cronbach alfa çözümlenmesi ile değerlendirilmiştir.

2. BULGULAR

2.1. Sosyodemografik Bulgular ile Sigara Kullanımı

Bu araştırmaya katılan 389 öğrencinin 288 'i kadın, 101 'i erkek olup yaş ortalaması $20,25 \pm 1,58$ 'dir. SHMYO'nda mevcut olan 9 programa göre öğrenci katılımlarının dağılımları

87 Odyometri (ODY), 65 Radyoterapi (RYT), 51 Anestezi (ANS), 49 Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (TLT), 48 İlk ve Acil Yardım (İAY), 30 Nükleer Tıp Teknikleri (NTT), 19 Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (TGT) ve 18 Ağız ve Diş Sağlığı (ADS) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin 197 'si birinci sınıf (%50,6), 192 'si 2. Sınıf (%49,4)'tır. Okul başarısı olarak 221 öğrenci çok iyi- iyi (%56,8), 168 öğrenci orta-ortadan kötü (%43,2) düzeydedir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Bulguları (n=389)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	288	74,0
	Erkek	101	26,0
Program	ADS	18	4,6
	ANS	51	13,1
	İAY	48	12,3
	NTT	30	7,7
	ODY	87	22,4
	RYT	65	16,7
	TDS	22	5,7
	TGT	19	4,9
TLT	49	12,6	
Sınıf	1. sınıf	197	50,6
	2. sınıf	192	49,4
Okul başarısı	Çok iyi- iyi	221	56,8
	Orta- ortadan kötü	168	43,2
Sigara kullanıyor mu?	Evet	196	48,9
	Hayır	193	51,1
Ebeveynler sigara kullanıyor mu?	Evet	288	59,8
	Hayır	194	40,2
Yakın arkadaş(lar) sigara kullanıyor mu?	Evet	425	88,2
	Hayır	57	11,8
Spor yapma alışkanlığı durumu	Hiçbir zaman	63	16,2
	Düzensiz	260	66,8
	Düzenli	66	17,0

Öğrencilerin 196 'sı kendisi sigara kullanmakta (%48,9) ve sigara içme süresi de ortalama 14,64±27,80 aydır. Ebeveynleri sigara kullanan 243 (%62,5) öğrenci vardır. Okul içi ve/veya dışındaki yakın arkadaşları sigara kullanan 425 (%88,2) kişidir. Sigara kullanımına dair bu bulgular Ki-kare Fisher testine göre sosyodemografik özellikler ile karşılaştırıldığında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla anlamlı biçimde sigara kullanma durumunun daha az olduğu (n=259, p<0,001) bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Cinsiyete Göre Sigara Kullanma Durumu Çapraz Tablosu

			Sigara kullanıyor mu?		Toplam	p
			Evet	Hayır		
Cinsiyet	Kadın	N	94	259	353	0,000
		%Toplam	19,5	53,7	73,2	
	Erkek	N	68	61	129	
		%Toplam	14,1	12,7	26,8	
Toplam		N	162	320	482	
		%Toplam	33,6	66,4	100,0	

Ebeveyni sigara içen öğrencilerin (n=182, p=0,043) ve yakın arkadaşı sigara içen öğrencilerin (n=267, p<0,001) sigara içme durumunun daha az olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Ebeveyn ve Yakın Arkadaşın Sigara İçme Durumu İle Öğrencilerin Mevcut Sigara İçme Durumu Çapraz Tablosu

			Sigara kullanıyor mu?		Toplam	p	
			Evet	Hayır			
Ebeveyn sigara kullanıyor mu?	Evet	N	106	182	288	0,043	
		%Toplam	22,0	37,8	59,8		
	Hayır	N	56	138	194		
		%Toplam	11,6	28,6	40,2		
Toplam		N	162	320	482		
		%Toplam	33,6	66,4	100,0		
Yakın arkadaş sigara kullanıyor mu?	Evet	N	158	267	288		0,000
		%Toplam	32,8	55,4	59,8		
	Hayır	N	4	53	194		
		%Toplam	0,8	11,0	40,2		
Toplam		N	162	162	320		
		%Toplam	33,6	33,6	66,4		

Sınıf, program, başarı durumu, spor yapma alışkanlığı ile sigara içme durumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (p>0,05).

2.2. Nikotin Bağımlılık Düzeyi Bulguları

Nikotin bağımlılığını değerlendirmek üzere yöneltilen ölçek kapsamında günün ilk sigarasını sabah uyandıktan sonraki ilk beş dakika içerisinde içen öğrenci sayısı çoğunluktadır (n=79, %45,9). Sigara içmenin yasak olduğu yerlerde öğrencilerin 179 'u sigara içmeme konusunda zorlanacağını belirtmiştir (%84,0). Günün vazgeçilmesi en zor olan sigarasının sabah içilen ilk sigara olduğu görüşü çoğunlukta olup (n=131, %75,7), sabahları günün diğer zamanlarına göre daha fazla sigara içmektedirler (%82,1). Tüm öğrencilerin %58,3'lik kesimi günde 10 adet veya daha az sigara kullanmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu yatmalarını gerektirecek kadar hasta oldukları zamanlarda da sigara içtiklerini ifade etmişlerdir (n=135, %67,5).

Nikotin bağımlılığını belirleyen ölçekten alınabilecek puan aralığı 0-10 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artışı sigara bağımlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre çalışmamızda puan ortalaması $2,78 \pm 2,68$ bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeyi çok hafif bağımlılık düzeyindedir.

Mann-Whitney U parametrik olmayan teste göre erkek öğrencilerin nikotin bağımlılığı ($3,25 \pm 2,57$), kadın öğrencilerin nikotin bağımlılığından ($2,53 \pm 2,72$) daha fazladır ($p=0,009$). Okul başarı düzeyine göre orta veya ortadan daha düşük okul başarısı olan öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeyi ($3,35 \pm 2,82$) okul başarı durumu çok iyi veya iyi olan öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeyinden ($2,31 \pm 2,49$) daha yüksektir ($p=0,012$). Kruskal Wallis parametrik olmayan teste göre öğrencilerin programlarına göre nikotin bağımlılık düzeyleri istatistiksel anlamlı fark göstermiştir ($p=0,003$). Buna göre en az bağımlılık düzeyi ise RYT programı öğrencilerinde bulunmuştur ($1,94 \pm 2,14$).

2.3. Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum Bulguları

Öğrencilerin sigara kullanım ve bağımlılığına yönelik bakış açısı ve bilinç düzeylerinin değerlendirildiği ölçekte yer alan ifadelerle göre öğrencilerin bazı görüşlerinin baskın olduğu dikkat çekmiştir. Bulgularımıza göre sigara kullanmanın beden sağlığını bozduğu ($n=261$), sigara kullanmanın bütçeye zarar verdiği ($n=318$), sigara içmenin erkeklik sembolü olmadığı ($n=364$) ve kadın açısından da güç ve özgürlüğü ifade etmediği ($n=365$), sigara içmenin insanın en dertli zamanında bir destek olmadığı ($n=218$), sigara kullanmanın bir kültürün parçası olmadığı ($n=341$) konuları göze çarpmaktadır. Ölçekte yer alan ifadelerin detaylı görüş bulguları Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutum ve Bakış Açıları (n=389)

	Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık	Her zaman
Sigara kullanmak beden sağlığını bozar.	14 (%3,6)	55 (%14,1)	59 (%15,2)	261 (%67,1)
Sigara kullanmak psikolojik sağlığı bozar.	64 (%16,5)	100 (%25,7)	67 (%17,2)	158 (%40,6)
Sigara kullanmak dozunda olursa sağlık için yararlıdır.	326 (%83,9)	40 (%10,3)	7 (%1,8)	16 (%4,1)
Sigara kullanmak basitliklidir.	147 (%37,8)	97 (%24,9)	34 (%8,7)	111 (%28,5)
Sigara kullanmak zavallılıktır.	177 (%45,5)	94 (%24,2)	24 (%6,2)	94 (%24,2)
Sigara ile tanışma arkadaş grupları aracılığıyla olur.	32 (%8,2)	141 (%36,2)	181 (%46,5)	35 (%9,0)
Sigara kullanmak bütçeye zarar verir.	6 (%1,5)	22 (%5,7)	43 (%11,2)	318 (%81,7)
Sigara kullanmak ahlaksızlıktır.	304 (%78,1)	41 (%10,5)	14 (%3,6)	30 (%7,7)
Sigara kullanmak haramdır.	252 (%64,8)	58 (%14,9)	14 (%3,6)	65 (%16,7)
Sigara kullanmak kanunlara karşı çıkmaktır.	270 (%69,4)	86 (%22,1)	17 (%4,4)	16 (%4,1)
Sigara kullanmak hayal gücümü kullanmamı sağlar.	293 (%75,3)	69 (%17,7)	17 (%4,4)	10 (%2,6)
Sigara kullanmak kolay arkadaş edinmemi sağlar.	290 (%74,6)	69 (%17,7)	22 (%5,7)	8 (%2,1)
Sigara kullananlar istedikleri zaman bırakabileceklerine inanırlar.	38 (%9,8)	148 (%38,0)	109 (%28,0)	94 (%24,2)
Sigara kullanmak yalnızlığın bir göstergesidir.	187 (%48,1)	136 (%35,0)	35 (%9,0)	31 (%8,0)
Sigara kullananlar bırakmazlar.	151 (%38,8)	164 (%42,2)	67 (%17,2)	7 (%1,8)
Sigara kullanmak erkekliğin sembolüdür.	364 (%93,6)	17 (%4,4)	5 (%1,3)	3 (%0,8)
Sigara kullanan kadın güçlü ve özgürdür.	365 (%93,8)	18 (%4,6)	5 (%1,3)	1 (%0,3)
Sigara kullanmak ayrıcalıktır.	365 (%93,8)	17 (%4,4)	5 (%1,3)	2 (%0,5)
Sigara insanın en dertli zamanında iyi arkadaştır.	218 (%56)	99 (%25,4)	42 (%10,8)	30 (%7,7)
Sigara kullananların özgüveni düşüktür.	242 (%62,2)	95 (%24,4)	25 (%6,4)	27 (%6,9)
Sigara kullananların yaşamdan beklentisi yoktur.	233 (%59,9)	110 (%28,3)	25 (%6,4)	21 (%5,4)
Sigara kullanmak güçsüzlüktür.	238 (%61,2)	81 (%20,8)	31 (%8,0)	39 (%10,0)
Sigara kullanmak iradesizliktir.	172 (%44,2)	105 (%27,0)	53 (%13,6)	59 (%15,2)
Sigara kullanan insanların başı dertten beladan kurtulmaz.	245 (%63,0)	103 (%26,5)	22 (%5,7)	19 (%4,9)
Sigarayı bir kere denemekten zarar gelmez.	239 (%61,4)	109 (%28,0)	20 (%5,1)	21 (%5,4)
Sigara kullanmak kültürün bir parçasıdır.	341 (%87,7)	36 (%9,3)	9 (%2,3)	3 (%0,8)
Sigara kullanan insan bedenine değer vermez.	111 (%28,5)	116 (%29,8)	55 (%14,1)	107 (%27,5)
Sigara kullanmak zayıflığın kanıtıdır.	231 (%59,4)	87 (%22,4)	29 (%7,5)	42 (%10,8)
Sigara kullanmak psikolojik sorunların göstergesidir.	146 (%37,5)	148 (%38,0)	57 (%14,7)	38 (%9,8)
Sigara bütün kötülüklerin anasıdır.	151 (%38,8)	110 (%28,3)	49 (%12,6)	79 (%20,3)

Bu ifadelerle göre bulgular yedi alt boyut kapsamında değerlendirilmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça sigaranın zararlı olduğuna ilişkin bilinç düzeyi de yükselmektedir. “Sigaranın avantajları” alt boyutundan alınan puanlar azaldıkça sigara kullanmanın dezavantajlı olduğuna yönelik bilinç düzeyi de artmaktadır.

- Sigaranın avantajları alt boyutundan (7-28 puan aralığı) ortalama $8,82\pm 2,42$ puan alınmıştır. Bu da yaklaşık 9 puan olarak kabul edilirse sigara kullanmanın dezavantajları olduğu yönünde bilinç düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur.
- Sigara kullananların profilini değerlendiren alt boyuttan (5-20 puan aralığı) ortalama $8,34\pm 3,85$ puan alınmış ve buna göre öğrenciler arasında sigara kullananların daha iyi bir profili olduğu düşüncesi kabul edilmemiştir.
- Sigara kullanmaya bakışı değerlendiren alt boyuttan (4-16 puan aralığı) ortalama $8,21\pm 3,55$ puan alınmış ve buna göre sigara kullanmanın kötü bir alışkanlık olduğu yöndeki bakış açısı orta düzeyde bulunmuştur.
- Sigaranın zararlarına dair bilinç düzeyini değerlendiren alt boyuttan (4-16 puan aralığı) ortalama $10,65\pm 3,69$ puan alınmıştır. Sigaranın zararlı olduğuna ilişkin bilinç düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Sigara kullanmaya ilişkin ahlaki ve dini bakışı değerlendiren alt boyuttan (3-12 puan aralığı) ortalama $4,56\pm 2,26$ puan alınmış ve buna göre sigara kullanmanın dini ve ahlaki açıdan zararlı olmadığı görüşü hâkim bulunmuştur.
- Sigara kullanmanın zararlarına ilişkin mitlere inancı değerlendiren alt boyuttan (3-12 puan aralığı) ortalama $6,25\pm 1,89$ puan alınmış ve buna göre bu mitlere inanç orta düzeyde bulunmuştur.
- Sigara kullanmaya olumlu bakış olup olmadığını değerlendiren alt boyuttan ise (2-8 puan aralığı) ortalama $2,81\pm 1,10$ puan alınmış ve buna göre öğrenciler arasında sigara kullanımına yönelik olumlu bir bakış açısının hâkim olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sigara kullanımı ve sosyodemografik özellikler kapsamında sigara bağımlılığı ve kullanımına dair tutumlar değerlendirildiğinde Mann Whitney u testine göre kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre sigara kullanımının daha dezavantajlı ($p<0,001$), daha zararlı ($p=0,027$) olduğunu düşünürken erkekler sigara kullanımına karşı daha olumlu bir bakış içerisindedirler ($p=0,029$). Birinci sınıf öğrencileri ikinci sınıf öğrencilerine oranla sigara kullanımının zararlarına ilişkin mitlere daha fazla inanmaktadır ($p=0,012$). Ayrıca ebeveyni sigara içen öğrenciler ebeveyni sigara içmeyenlere göre sigara kullanımına daha olumsuz bakmaktadır ($p=0,017$). Bunlara ek olarak programlar bazında İAY programı öğrencileri diğer programlara oranla sigaranın daha fazla zararlı olduğu görüşündedir ($p=0,033$).

2.4. Öğrencilerin Okulda Dumansız Hava Sahası Olmasına Dair Görüşleri

Bu ölçekte alınan puanlar 12 ile 48 arasında değişmektedir. Araştırmamızdaki puan ortalamasının $34,43\pm 7,18$ olması çoğunla okulda dumansız hava sahası olmasını desteklediğini göstermektedir.

Sosyodemografik özellikler ve sigara kullanım alışkanlıkları kapsamında yapılan istatistiksel analizlere göre yakın arkadaşı sigara kullanmayan öğrenciler yakın arkadaşı sigara kullanan öğrencilere oranla daha fazla okulda dumansız hava sahası olmasını desteklemektedir ($p=0,003$).

Bu ölçek ile öğrencilerin %72'si "okul sahasına girişte dumansız hava sahasını belirten işaretlerin bulunmasını" ve %69,7 'si "sigara içen öğretmenler için sigara içebilecekleri bir açık alanın işaretlerle belirlenmesini" önermektedir.

3. TARTIŞMA

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,25 \pm 1,58$ olarak bulunmuştur. Dolayısıyla yaşa göre NBP, SBYTÖ, ODHSÖ, kapsamında tartışılmamaktadır. 2014 yılında Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu'nda bildirildiği üzere 15-24 yaş grubu arasında her gün tütün kullanım oranı %21,7'dir (Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2010). Bu anlamda çalışmaya katılan öğrenciler en yüksek tütün kullanım yaş grubu kapsamındadır.

Bu araştırmaya göre erkek öğrenciler kız öğrencilere kıyasla daha fazla sigara kullanmakta ve daha fazla nikotin bağımlılığı göstermektedir. Bununla beraber ebeveyni ve/veya yakın arkadaşı sigara içen öğrenciler diğer öğrencilere kıyasla daha az sigara kullanım oranına sahiptir. Genel değerlendirme sonucunda SHMYO öğrencilerinin nikotin bağımlılık düzeyi çok hafif düzeyde bulunmuştur. Nikotin bağımlılığını etkileyen bir diğer faktör olarak okul başarısı bulunmuştur. Buna göre okul başarısı orta veya ortadan kötü olan öğrencilerin nikotin bağımlılığı daha yüksektir. Okulda dumansız hava sahasına dair görüşün değerlendirilmesine göre öğrencilerin çoğunluğunun dumansız hava sahası olmasına dair olumlu görüşleri tespit edilmiştir.

Bu çalışmada NBP bazında da erkeklerde nikotin bağımlılığı daha yüksek bulunmuştur. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde erkek cinsiyete toplumsal, kültürel ve sosyo-ekonomik açılardan avantajlı bakış açısı nedeniyle kadınların sigara içmesi yadırganmaktadır (Pıçakçife vd., 2007:269). Bu araştırma sonucu edinilen veri de, Türkiye'de erkeklerin toplumsal olarak daha bağımsız görülmesi ve sigara içmenin bir erkeklik davranışı olarak algılanması, kadınlara cinsiyetin yol açtığı kalıp yargılarla yaklaşılarak sigara içiminin yadırganması söz konusu olduğunu düşündürmektedir (Kodriati vd., 2018). Türkiye'de son 10 yılda yapılan çalışmalarda erkek öğrencilerin sigara içmeye daha yatkın oldukları gösterilmiştir (Morrell vd., 2008:183; Arslan vd., 2016:148; Güdük vd., 2021:268). Türkiye'de yapılan bir

diğer çalışmada erkek cinsiyetinin sigara içme riskinin kızlara göre 2,9 kat daha yüksek olduğu bulunmuştur (Öncel vd., 2011:1074). 2008 yılında yayınlanan DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu'nda 13-15 yaş arası genç kızlarda sigara kullanımının arttığına ilişkin bulgular vardır (DSÖ, 2008). Bu nedenle genç kızlar arasında sigara içilme sıklığının yakından izlenmesi gerekmektedir (Özcebe vd., 2014:45).

Çalışmada yakın arkadaş çevresinin sigara içiyor olmasının öğrencilerin sigara içme eğilimini artırıcı olmadığı bulunmuştur. Annenin sigara içme durumu ve babanın sigara içme durumu ayrı ayrı sorulmadığı için çalışmada öğrencinin sigara içme alışkanlığı ile anne babanın sigara içme durumu arasında bir bağlantı kurulmamaktadır. Ebeveynin sigara içmesinin öğrenciler üzerinde olumsuz etki yapmadığı gözlenmiştir. Bu sonuç Arslan ve ark. (2016:150), Akan ve ark. (2010:74), Terzi (2019:171) çalışmalarındaki sonuçlara benzer bulunmamıştır. Tütün ürünlerinin tüketilmesine ilişkin 5727 sayılı Kanunla 2009 tarihi itibarıyla kapalı yerlerde sigara içiminin yasaklanması ülkemizde genel kabul görmüştür. Bu kapsamda sigara içen yetişkinlerin açık yerleri tercih etmelerinin çocukları üzerinde sigara içmeyi özendirmediği yönündedir. Bu yasanın çıkmasıyla arkadaş çevresi ve ebeveynin sigara içmeye özendirici bir görünüm yaratmasına engel olunmuştur.

Çalışmada öğrencilerin çok hafif düzeyde nikotin bağımlılığı gösterdiği saptanmıştır. Yeditepe Üniversitesi'nde sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir çalışmada üniversite öğrencilerini değerlendiren benzer bir çalışmada hafif bağımlılık saptanmış ve çalışmamıza benzer şekilde erkeklerin nikotin bağımlılığı daha yüksek bulunmuştur (Terzi vd., 2019: 172). Türkiye'deki diğer çalışmalarda da erkek öğrencilerde nikotin bağımlılığının daha yüksek olduğu gösterilmiştir (Özcebe vd., 2014:44; Webb vd., 1997:149).

Öğrencilerin başarılı okul durumu daha düşük düzeyde nikotin bağımlılığı ile ilişkili bir faktör olarak bulunmuştur. 18- 20 yaş arası öğrencilerin akademik başarıları ile sigara içme alışkanlıklarını değerlendiren bir çalışmada bulgumuzla benzer şekilde daha iyi düzeyde akademik başarının daha düşük sigara içme alışkanlığı ve nikotin bağımlılığı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu durum okulda düşük performans gösterenlerin, sigara içmek de dahil olmak üzere daha olumsuz davranışlar sergilediği ve toplum yanlısı sosyal tutumları reddetme olasılığının daha yüksek olması ile açıklanabilir. Bununla beraber akademik başarının bir dizi öz-yeterlik ölçümüyle nedensel olarak ilişkili olması muhtemeldir ve bu tür özellikleri yüksek olanların sigara içmeye başlama olasılıkları daha düşüktür. Eğer bu bireyler sigara içmeye başlarsa, daha az bağımlı hale gelmekte ve bırakma olasılıkları daha yüksek olmaktadır (Gwaltney vd., 2009:60).

Diğer bir çalışmada mühendislik, iktisat ve ticaret, tıp ve diğer sağlık alanlarında okuyan öğrenciler arasında NBP bazında karşılaştırmalar yapılmış, sağlık alanında öğrenim görenlerde nikotin bağımlılığının en az olduğu gösterilmiştir (Nasser ve Zhang, 2019:3,5).

Çalışmada sigara bağımlılığına yönelik çeşitli tutumlar değerlendirildiğinde öğrencilerin %82 'sinin sigara kullanmanın bütçelerine zarar verdiğini düşündükleri tespit edilmiştir. Özcebe ve ark. çalışmasında sigara içme sıklığı arttıkça öğrencilerin kendileri için harcadıkları parayı daha yetersiz gördüğü bulunmuştur (Özcebe vd., 2014:45). Sigara içme alışkanlığının bütçe üzerine olumsuz etki yarattığının bilincinde olunmasına karşın bu davranışın bırakılmıyor olması, caydırıcı başka yaklaşımlara gereksinim olduğunu düşündürmektedir.

Sigara içmek, genç yaştaki bireyler tarafından kendilerini yetişkin olarak görme ve ispat etme davranışı olarak algılanabilmektedir. Oğuz ve ark. çalışmasında bu durum öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri başlıca “merak ve özenme” ile ilişkilendirilmiştir (Oğuz vd., 2018:335). Bu çalışmada ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%94) sigara kullanmanın erkeklik sembolü olmadığı ve sigara kullanan kadının güçlü ve özgür olmadığı, sigara kullanmanın bir ayrıcalık teşkil etmediği görüşlerinde olması sigara kullanmanın güçlü ve iyi bir birey profili ile ilişkilendirilmediğini göstermektedir. Bu bulgular sigara ile ilgili sağlık, toplum ve birey bazında farkındalığın olumlu yönde olduğunu vurgulamaktadır.

Sigara bağımlılığına ilişkin bakış açısı farklı alt boyutlar kapsamında değerlendirildiğinde öğrencilerin sigara kullanımının kötü bir alışkanlık olduğu konusunda orta düzeyde bir farkındalığa sahip oldukları, bununla beraber zararları ve dezavantajları konusunda yüksek bir bilinçte oldukları tespit edilmiştir. Özellikle kız öğrencilerin daha yüksek bilince ve farkındalığa sahip oldukları görülmüştür. Benzer bir bulgu ABD Teksas eyaletindeki sağlık hizmeti eğitimi veren yüksekokul ve üniversite bölümlerindeki öğrencileri kapsayan bir çalışmada da elde edilmiştir. Bu durum eyalet çapında yürütülen tütün ürünlerine yönelik farkındalık eğitimlerinin gençleri sigara içmenin zararları konusunda etkin şekilde bilinçlendirdiği yönünde değerlendirilmiştir (Morrell vd., 2008:185).

Ebeveynin sigara içiciliği gençlerde sigara içme alışkanlığının gelişmesinde ve sigaraya bakış açılarının şekillenmesinde etkili olup, ilgili literatürde sıklıkla ele alınan bir konudur. Özellikle ebeveyni sigara içenlerin daha erken yaşta sigara içmeye başladığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Melchior vd., 2010:259; Wilkinson vd., 2008:21). Çalışmada ebeveyni sigara içenlerin içmeyenlere oranla sigaraya karşı daha olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı sigara içiyor olmasına rağmen ebeveynin sigara içiciliğinin çocuklarına olumsuz örnek oluşturmaları, çocukların küçük yaşlardan beri sigara nedeniyle rahatsız edici koku, havasız alan gibi olumsuz faktörlere maruz kalmaları gibi olası

etkenler sonucunda sigara kullanımına karşı daha olumsuz bir bakış açısına sahip olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

2021 yılında Safarini ve ark. 1051 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, depresyon araştırması yapılmış ve öğrenciler arasında %33 oranında çeşitli derecelerde depresyon olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada depresyon ve sigara içimi arasındaki ilişki saptanmaya çalışılmış ve depresyonlu olmayanlara göre sigara içiminin depresyonlu grupta daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Safarini vd., 2021:4). Çalışmada “sigaranın dertli zamanlarda en iyi arkadaş olduğuna” dair soruya %56 oranında olumlu yanıt verilmesi, “sigara kullananların yaşamdan bir beklentisi yoktur” cümlesine %60 oranında olumlu cevap verilmesi, sigara kullanan bireylerde depresyona yatkınlığının daha fazla olabileceğini düşündürmüştür.

Çalışmadan öğrencilerin okullarında “dumansız hava sahası” olmasına yönelik arzulu ve destekleyici oldukları anlaşılmaktadır. Özellikle yakın arkadaşı sigara içenler bu konuda daha fazla olumlu görüş bildirmektedir. Kanımıza göre sigara içenler ve içmeyenler okul bahçesine çıktıklarında daha fazla sigara dumanı ve kötü kokuya maruz kalmaktadır. Çalışmada alınacak tedbir ve yönlendirmelerin kampüs içerisinde çeşitli uygulamalar ile yaptırım sağlayacağı görüşü bildirilmiştir. “Okul sahasına girişte dumansız hava sahası işaretlerinin bulundurulması” ve “sigara içen öğretmenler için sigara içebilecekleri bir açık alanın işaretlerle belirtilmesi” çoğunluk tarafından yapılan önerilerdir. Son araştırmalar, çoğu öğrencinin dumansız hava sahası içeren kampüs politikalarını desteklediğini göstermiştir (Blake vd., 2020:290; Lupton ve Townsend, 2015:240; Pacheco vd., 2018:135; Seitz vd., 2018:26). Bu desteğin temelinde öğrencilerin “dumansız havanın solunmasını sağlamak” ve “tütün bağımlılığı riskini azaltmak” yatmaktadır. Bu çalışmaya benzer olarak ABD’de yüksekokul öğrencileri ile yapılan bir değerlendirmede öğrenciler, kampüs içerisinde tütün içilebilir alanların uygun plan ve dizaynının yapılmasını önermişlerdir (Do vd., 2020:753).

SONUÇ

Çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla sigara içtiği ve nikotin bağımlılığı gösterdiği saptanmıştır. Buna karşın sigara kullanan erkek popülasyonda nikotin bağımlılığının hafif düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ebevenyi ve yakın arkadaşları sigara içenlerin oranının beklenenin aksine daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Sigara içen ve içmeyen popülasyonda sigaranın sağlığa zararları konusunda farkındalık orta düzeyde bulunmuş ve büyük çoğunluğun okulda dumansız hava sahası gerçekleştirilmesini istediği anlaşılmıştır.

Öğrencilerin dumansız hava sahası istemeleri, yöneticileri bu konuda tedbir alma ve yönlendirme konusunda bir uyarı niteliği taşımaktadır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma sadece DEÜ SHMY örneklemini içermektedir. Bu nedenle benzer örnek çalışmalar ile kıyaslama yapılırken bazı değişkenlerin çalışma planlanırken ankette eksik olduğu sınırlılık yaratmıştır. Bu değişkenler annenin ve babanın eğitim durumu, öğrencinin okulumuzdaki eğitim sürecinde kaldığı yer, daha önce sigara bırakma girişimin olup olmadığı, depresyon ölçeğinin uygulanmamış olmasıdır.

Yazar Katkıları

APE, TE araştırma tasarımı; APE, TE veri toplama; APE, TE veri analizi; APE, TE makale yazımına katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını bildirmişlerdir.

KAYNAKÇA

- Akan, H, Hayran, O, Özcan, M, Acar, U. (2010) Üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığı: Kesitsel bir çalışma. *Türk Aile Hek Derg.* 14(2), 71-76.
- Arslan, YT, Pirinççi, S, Döğer, FC. (2016). Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve İlişkili Faktörler. *Meandros Medical And Dental Journal*, 17(3), 146-152.
- Banoğlu, K. (2011). Okullarda Dumansız Hava Sahası Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(3), 301-315.
- Blake, KD, Klein, AL, Walpert, L, Casey, L, Hallett, C, Douglas, C, et al. (2019). Smoke-free and tobacco-free colleges and universities in the United States. *Tobacco Control*. 29(3), 289-294.
- Chinwong, D, Mookmanee, N, Chongpornchai, J, Chinwong, SA. (2018). Comparison of gender differences in smoking behaviors, intention to quit, and nicotine dependence among Thai University Students. *J Addict*, 8081670, 1-8.
- Delgado-Lobete L, Montes-Montes R, Vila-Paz A, et al. (2020). Individual and environmental factors associated with tobacco smoking, alcohol abuse and illegal drug consumption in university students: a mediating analysis. *Int J Environ Res Public Health*, 17(9), 3019.

Dietz, P, Reichel, JL, Edelmann, D, et al. (2020). A systematic umbrella review on the epidemiology of modifiable health influencing factors and on health promoting interventions among university students. *Front Public Health*, 8, 137.

Dikmen, AU, Koç, AK, İlhan, SÖ, İlhan, MN. (2019). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesinde Sigara Kullanımı ve İlişkili Faktörler. *Medical Journal of Gazi University*, 30, 107-113.

Do, EK, Fallavollita, WL, Bonat, B, Fugate-Laus, K, Rossi, BC, Fuemmeler, BF. (2020). Student Attitudes Toward Tobacco Use and Tobacco Policies on College Campuses. *J Community Health*, 45(4):751-760.

Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tütün Salgını Raporu. (2008). www.who.int/publications/2008,20.03.2023.

Güdük, Ö, Selimoğlu, Namoğlu, S, Yemenici, M, Ertürk, N, Arğa, KY, Doğan Merih, Y, Satman, İ. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Tütün Kullanım Alışkanlıklarının Belirleyicileri Ve Algılar: İstanbul İlinde Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Öğrencileri Örneği. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 24(2), 264-273.

Gwaltney, CJ, Metrik, J, Kahler, CW, Shiffman, S. (2009). Self-efficacy and smoking cessation: a meta-analysis. *Psychol Addict Behav*. 23(1), 56–66.

Kodriati, N, Pursell L, Hayati EN. A scoping review of men, masculinities, and smoking behavior: The importance of settings. *Glob Health Action*. 2018;11(sup3):1589763. Doi: 10.1080/16549716.2019.1589763. PMID: 30963822; PMCID: PMC6461072.

Lupton, JR, Townsend, JL. (2015). A systematic review and meta-analysis of the acceptability and effectiveness of university smoke-free policies. *Journal of American College Health: J of ACH*, 63(4), 238–247.

Macedo, TTS, Sheets, D, Figueredo, WN, Eickemberg, M, Teixeira, JRB, Mussi, FC. (2020). Lifestyle risk behaviors of university students: a bibliometric analysis. *Research. Society Development*, 9(10), e1699108624, 1-23.

Morrell, HE, Cohen, LM, Dempsey, JP. (2008). Smoking prevalence and awareness among undergraduate and health care students. *Am J Addict*, 17(3), 181-6. Doi: 10.1080/10550490802019899.

Melchior, M, Chastang, JF, Mackinnon, D, Galéra, C, Fombonne, E. (2010). The intergenerational transmission of tobacco smoking-the role of parents' long-term smoking trajectories. *Drug and Alcohol Dependence*, 107(2-3), 257-260.

Nasser, AM, Zhang, X. (2019). Knowledge and factors related to smoking among university students at Hodeidah University, Yemen. *Tobacco Induced Diseases*, 17(May), 42-50.

Öncel, SY, Gebizlioğlu, ÖL, Alioğlu, FA. (2011). Risk factors for smoking behavior among university students. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 41(6), 1071-1080.

Özcebe, H, Doğan, B, İnal, E, Haznedaroğlu, D, Bertan, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışları ve İlişkili Sosyodemografik Özellikleri. *Türk Toraks Derg*, 15, 42-8.

Pérez-Ríos, M, Santiago-Pérez, MI, Alonso, B, Malvar, A, Hervada, X, Leon, J. (2009). Fagerstrom test for nicotine dependence vs. heavy smoking index in a general population survey. *BMC Public Health*, 9, 1-5.

Pıçakçıefe, M, Keskinoglu, P, Bayar, B, Bayar, K. (2007). Muğla Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara içicilik ve içiciliği artırır nedenler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6, 267-72.

Pacheco, CM, Wellever, A, Nazir, N, Pacheco, J, Berryhil, K, Faseru, B, et al. (2018). Clearing the air: American Indian tribal college students' exposure to second hand smoke & attitudes towards smoke free campus policies. *Journal of American College Health: J of ACH*, 66(2), 133-140.

Seitz, CM, Kabir, Z, Greiner, BA, Davoren, MP, McIntyre SC. (2018). Enforcement of Smoke/ Tobacco-free Policies at Public Universities in the US. *Tobacco Regulatory Science*, 4(4), 22-31.

Safarini, OA, Taya, H, Abu, Elhija, Y, Qadous, M, Farhoud, A, Thabaleh, A, Khayyat, A, Nazzal, Z, Abuhassan, AM, Ghanim, N, Mahamid, F, Al Ali, R, Damiri, B. (2021). Assessment of the Relationship of Depression With Tobacco and Caffeine Use Among University Students: A Cross-Sectional Study. *Cureus*, 13(10), e19098.

Sağar, ME. (2018) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *KSBĐ*, 10(10), 491-507

Selçuk, KT, Avcı, D, Mercan, Y. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sigara Bağımlılığı, Sigarayı Bırakmaya Yönelik İstek ve Öz-Etkililik. *Clin Exp Health Sci*, 8, 36-43.

Şahiner Canbulat, N, Şahin, A, Akbağ Aypar, NN. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları ve Sigara Bağımlılığına Yönelik Tutumları. *Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 64-79.

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2010). Küresel yetişkin tütün araştırması Türkiye raporu 2010. Anıl Matbaacılık Yayın, Ankara, 9-12. <https://havanikoru.org.tr/dosya/dokumanlar/yayinlar/KYTA-Turkiye-Raporu-2010-TR.pdf>, 20.03.2023.

Terzi, Ö, Kumcağız, H, Terzi, M, DüNDAR, C. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve Nikotin Bağımlılık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(4), 168-181.

Uysal, MA, Kadakal, F, Karşıdağ, C, Bayram, NG, Uysal, O, Yılmaz, V. (2004). Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 52(2), 115-121.

Webb, E, Ashton, H, Kelly, P, Kamali, F. (1997). Patterns of alcohol consumption, smoking and illicit drug use in British university students: Interfaculty Comparisons. *Drug Alcohol Depend*, 47, 145-53.

World Health Organization WHO. (2018). Global report on trends in prevalence of tobacco smoking 2000–2025. 978-92-4-151417-0. *World Health Organization*. 2017 Report on the Global Tobacco Epidemic, Youth.

Wilkinson, AV, Shete, S. Prokhorov, AV. (2008). The moderating role of parental smoking on their children's attitudes toward smoking among a predominantly minority sample: a cross-sectional analysis. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 3(1), 18-25.